'EEN TUINONTWERPER VOEGT EEN BETEKENIS-LAAG TOE'

In de rubriek 'Liefde voor groen' vertellen mensen uit de groene sector over hun liefde voor het vak. Dolf Houtman richtte elf jaar geleden de OntwerpAcademie op. **"Ontwerpen gaat over de inhoud, over het verhaal dat de tuin vertelt."**

Het ontwerpen van een tuin gaat veel verder dan het maken van een tuininrichting, benadrukt Dolf Houtman, oprichter van de OntwerpAcademie. "Ontwerpers zijn verhalenvertellers. En om dat verhaal te vinden, begin je met kijken, voelen en onderzoeken."

Ontwerpen is onderzoeken

Een groot verschil tussen een geschoolde tuinontwerper en iedereen die een inrichting van een tuin maakt, zit in het vooronderzoek, legt Dolf uit. "Niet-ontwerpers gaan meteen naar een oplossing. Zegt de klant dat hij een Ibiza-tuin wil, dan ontwerpen ze een Ibiza-tuin: ze vullen de wens van de klant in met een plant zus en een tegel zo. Ontwerpers gaan echter op zoek naar wat de klant eigenlijk vraagt: wat maakt een tuin in de ogen van deze klant tot een Ibiza-tuin? Zijn het de planten, de texturen, de kleuren? Voordat je iets gaat ontwerpen, onderzoek je de 'geest van de plek'. Het eigene van de tuin vormt de aanknopingspunten voor je verhaal. Kijk naar de tuin en zijn context, de geschiedenis van de plek, het huis met zijn architectuur, de persoon van de gebruiker. In je ontwerp kan je de tuin laten aansluiten of laten reageren op zijn context: in een stedelijke, harde omgeving kies je bijvoorbeeld voor een zachte, aaibare invulling. Dat kan je doen door de manier waarop de verharding gebruikt is, in de keuzes van de beplanting of met de vormen die je kiest. Hoe belangrijk ook, je primaire uitgangspunt is niet wat de klant vraagt. Je begint met onderzoeken wat de klant eigenlijk wil, wat jouw interpretatie daarvan is en hoe je die interpretatie kan koppelen aan datgene wat hier op deze plek aanwezig is aan kleuren, texturen en omstandigheden. Wij slaan dus niet de catalogus open: 'Hier ziet u onze Ibiza-tuin, die kunnen we voor u maken', ons vak is eindeloos veel rijker."

Van hovenier tot ontwerper

"Als ontwerper voeg je een betekenislaag toe", zegt Dolf. "Dat maakt dat elk ontwerp uniek is. Tuinen die ontworpen zijn, haal je er zo uit. Ook wie niets weet van tuinontwerp, voelt aan dat hij hier te maken heeft met iets authentieks. Je ziet dat het ontwerp een verhaal vertelt, dat er spanning in zit." Vanuit zijn liefde voor ontwerpen richtte Dolf elf jaar geleden de OntwerpAcademie op. "Ik ben begonnen als hovenier, met al jong een eigen bedrijf. Dat ging goed, op het hoogtepunt had ik zes of zeven man in dienst. Maar na verloop van tijd zocht ik meer diepte. Ik ging studeren: Milieukunde, Recreatie & Toerisme en tot slot Tuin- en Landschapsarchitectuur – allemaal studies die gaan over buiten zijn. Na mijn laatste studie begon ik de OntwerpAcademie, om meer mensen dit fascinerende vak te leren. Daarbij focussen we op de schaal van de tuin. Inmiddels hebben we zo'n 300 studenten en werk ik met 25 collega's. De opleiding is één jaar, met een tweede jaar voor extra verdieping. Rondom de opleiding hebben we een schil gevormd met allerlei activiteiten waaraan die studenten kunnen deelnemen, zoals lezingen, excursies en stageprojecten. Het onderwijs wordt gegeven in kleine groepen met maximaal 13 studenten per groep, zodat we veel ruimte hebben voor >

persoonlijke begeleiding en feedback. We hebben nu vier onderwijslocaties: Boskoop, Houten, Frederiksoord en Noordscheschut.”

Leren kijken

“Op de opleiding leer je allereerst te kijken en je te verwonderen”, vertelt Dolf. “Dat klinkt eenvoudig, maar het gaat om echt leren zien wat er op een plek aan de hand is. Hoe verhoudt het huis zich tot de tuin, welke invloed heeft de omgeving, wat doen de kleuren? Om goed te leren kijken, laten we de studenten schetsen met papier en een potlood. We leren ze daarbij ook om te vertrouwen op wat ze voelen. Je vindt iets van wat je ziet: je vindt het mooi of lelijk of kil. Neem dat als uitgangspunt en pel het af. Hoe komt dit gevoel? Komt dat door de kleurstelling, door de texturen, door de aan- of afwezigheid van ritme?”

Inventariseren en analyseren

Een onderzoek begint met inventariseren: kijken wat er is, tellen en meten. De eerste stap in de inventarisatie is de standplaats-omstandigheden als hoogteverschillen, grondwaterstand en zon of schaduw in beeld brengen. “Daarna ga je analyseren. Er vallen bepaalde dingen op: er is bijvoorbeeld een heel rustige kant in de tuin of een heel drukke of er zijn hoogteverschillen. Uit die analyse volgt dat je een ingreep formuleert die de problemen oplost die je hebt geconstateerd. Met die oplossing sluit je aan bij de wensen van de klant. En dan komt het doorontwerpen, het materialiseren: nadenken over de inzet van materialen, structuren en patronen zodat je daarmee je ontwerpuitgangspunten uit kunt drukken. Je begint dus met de groeiplaatsomstandigheden, daarna komt het verhaal en vervolgens komen de massa’s, vormen, hoogtes en texturen. Er zijn namelijk altijd wel planten en materialen te vinden die passen bij het ontwerpverhaal. En je hebt altijd nog de techniek achter de hand om ervoor te zorgen dat het passend wordt.” Die volgorde vinden studenten wel eens moeilijk. “Ze vragen bijvoorbeeld: ‘Maar het belangrijkste is toch dat een tuin door zijn planten bijdraagt aan de biodiversiteit?’ Ja, maar dat kan pas als je de plek onderzocht hebt en weet welke ecologische potentie deze plek heeft. Is je ontwerp klaar, dan ga je de beplanting zoeken die de ecologische waarde heeft die jij zoekt. Je kunt het niet andersom doen, dat is een denkfout en niet duurzaam.”

Niet de buitenkant

“Veel mensen denken dat ontwerpen gaat over mooie tekeningen”, vervolgt Dolf. “Maar die zeggen alleen iets over de buitenkant. Ontwerpen gaat over de inhoud, over het verhaal dat de tuin vertelt. Neem bijvoorbeeld

‘Ontwerpers gaan op zoek naar wat de klant eigenlijk vraagt’

de vraag waar het terras of het pad moet komen. Een ontwerper maakt nooit een indeling alleen omdat die mooi is. Een ontwerper heeft een inhoudelijke reden om de tuin zo in te delen: hij wil iets vertellen, de tuin intiemer laten lijken, of mysterieuzer, spannender, misschien wil hij de mensen letterlijk om de tuin leiden zodat andere aspecten van de tuin zichtbaar worden.”

Zichtbaar anders

Ook voor hoveniers is dit een goede opleiding, benadrukt Dolf. “Ontwerpen is voor hoveniers een ongelooflijk effectief marketinginstrument om zich te onderscheiden van de collega’s. De tuinen van een ontwerper zijn zichtbaar anders. Daarom hebben we nu een cursus speciaal gericht op hoveniers. Omdat ik zie dat hun vak met deze verdieping eindeloos veel rijker kan worden.”

Wie is Dolf Houtman?

Is: Oprichter en directeur van de OntwerpAcademie en tuin- en landschapsontwerper.
Werkzaam in het groen sinds: 1979 als hovenier.
Hoogtepunt carrière tot nu toe: “De OntwerpAcademie is een feestje, elke dag weer. Ik ben ook trots op hoe we onze studenten concreet ondersteunen in hun groene carrière: we hebben een community van 4000 (oud-)studenten die elkaar vragen kunnen stellen en ontmoeten.”
Mooiste aan het vak: “De ongelooflijke groei die ik onze studenten zie maken. En daarnaast: de belangrijke rol die ontwerpers spelen in de ruimtelijke kwaliteit. Wij dragen bij aan een gezondere en interessantere leefomgeving.”